

– Kompetansesentrene har ikke livets rett

De regionale kompetansesentrene har utspilt sin rolle, mener Carl Christian Blich, tannlege og universitetslektor ved Universitetet i Oslo. Han peker spesielt på sentrene som er etablert i Oslo, Bergen og Stavanger.

 MARI RIAN HANGER
 ELLEN BEATE DYVI

1998 ba Stortinget regjeringen om å vurdere opprettelse av odontologiske kompetansesentre i alle helseregioner.

– Tanken var å samle spesialistkompetansen i regionale sentre, for å få større og gode fagmiljøer i distriktene, der også tannleger under spesialistutdanning kunne få gjennomføre deler av sin kliniske praksis. Det var manglende spesialistkompetanse i det offentlige og vanskelig å rekruttere allmenntannleger, sier Blich, som var i president i Tannlegeforeningen i seks år fra 2000 til 2005. På den tiden syntes han det var en god tanke å styrke distriktenes fagmiljøer.

– Ikke i tråd med intensjonen

I dag eksisterer det seks regionale kompetansesentre rundt om i landet. Tre av dem er i Oslo, Bergen og Stavanger.

– Disse tre kompetansesentrene har etter min mening ikke livets rett. I disse områdene er det overflod av

tannlegespesialister, blant annet på grunn av tannlegeutdanningene i Oslo og Bergen. Dette ble Stortinget informert om gjennom Stortingsmelding 35 (2006-07). Det er altså ikke behov for kompetansesentre her, og jeg mener etableringen ikke var i tråd med Stortingets intensjon, sier Blich.

Fylkene er eiere

Ifølge Helsedirektoratet er kompetansesentrenes oppgaver spesialistvirksomhet, klinisk praksissted for spesialistkandidater, rådgivning og etterutdanning, og forskning og fagutvikling.

Det er fylkene som eier kompetansesentrene, og det er også de som har bestemt geografisk plassering av sentrene.

– Jeg mener at det strider mot hovedintensjonen til Stortinget når man plasserer et av kompetansesentrene i Frogner bydel i Oslo. Det rekrutteres ikke flere tannlegespe-

Tannlege og universitetslektor Carl Christian Blich sier det er vanskelig å få til en debatt om kompetansesentrene i det politiske miljøet og at byråkrater i HOD har satt sin ære i å beholde sentrene for enhver pris.

sialister til nord i Gudbrandsdalen av en slik lokalisering, sier Blich.

Når de gjelder de andre kompetansesentrene, som det i Trondheim, mener Blich det i noe større grad kan forsvares.

– Her er det iallfall ingen grunnutdanning av tannleger, sier han.

Over 100 millioner kroner

Kompetansesentrene får i 2019 105 millioner kroner over statsbudsjettet. Pengene skal gå til forskning og spesialistutdanning.

– Det er misbruk av skattebetalernes penger å bruke så store summer på dette, sier Blich.

Fylkeskommunene finansierer behandlingen som foregår på sentrene.

Kompetansesenteret i Arendal skal nå nedlegges.

– Dette kan tyde på at det ikke var særlig vellykket å legge et kompetansesenter i grisgrendte strøk?

– Ja, det stemmer. Antakelig drar ikke pasientene fra Hjartdal i Telemark til Arendal for behandling dersom de har private spesialister nærmere. Og – hvis dette betyr at kompetansesentre må ligge i sentrale strøk – trenger vi dem da i det hele tatt? Og er det riktig å bruke hundretalls statlige millioner på å holde liv i dem der? spør Blich.

Bedre tannhelse

Blich peker på at tannhelsen i befolkningen blir stadig bedre.

– Dette medfører med stor sannsynlighet at færre vil trenge spesialistbehandling i fremtiden. Antakelig trenger vi ikke så mange spesialister, og dermed har vi heller ikke et behov for kompetansesentrene. Det var ingen som forutså en slik fantastisk forbedring i tannhelsen da kompetansesentrene ble vedtatt, sier Blich.

– Hvordan skal man da ivareta de som trenger spesialistkompetanse i distriktene?

– Jeg tror man må regne med at folk må reise et stykke når de trenger spesialisttjenester, kanskje til spesialistmiljøer i nær tilknytning til fremtidens sykehus, sier han, og tilføyer at de nye storfylkene trolig også vil se etter nye løsninger.

Kan få klinisk ansvar for spesialistutdanningen

Beslutningstakerne diskuterer nå om kompetansesentrene skal få ansvaret for den kliniske delen av spesialistutdanningen av tannleger.

– Dette er en kime til krig mellom kompetansesentrene og universitetene. Det vil bety at økonomiske midler flyttes til kompetansesentrene. Det vil også gå ut over grunnutdanningen ved universitetene, siden de mister kompetanse på spesialfeltene til kompetansesentrene, sier Blich.

Ifølge årsrapportene til kompetansesentrene i Oslo og Bergen får de nokså få henvisninger.

– I Oslo hadde de i 2017 i gjennomsnitt fem henviste pasienter per dag, fordelt på ni spesialister. Dette fremgår av årsmeldingen til Tannhelsetjenestens kompetansesenter Øst. Det er svært lite. Hadde dette vært et sykehus, ville det blitt nedlagt med det samme. Årsmeldingen fra TkV Hordaland og TkS i Arendal viser også svært lav klinisk aktivitet. Svak pasienttilgang var én av begrunnelsene for å legge ned senteret i Arendal. Hvis sentrene skal drive klinisk undervisning, må de ha betydelig mer klinisk praksis, sier Blich.

– Ser du, som privat tannlege, på kompetansesentrene som en konkurrent?

– Nei. Jeg er ikke spesialist, så slik sett er de ikke i konkurransesituasjon med meg uansett. Men jeg tror heller ikke de private spesialistene ser på dem som en konkurrent – vi henviser til de private spesialistene vi kjenner til og har et etablert forhold til, og antallet henvisninger til TkØ fra privat sektor var marginalt i 2017, sier han.

Vil beholde for enhver pris

Han mener at enkelte byråkrater i Helse- og omsorgsdepartementet har satt sin ære i å beholde og legge til rette for kompetansesentrene – for enhver pris.

– Det er påfallende hvordan styringsdokumenter til politikerne er blitt krydret med superlativer og hvordan den helt feilslåtte distriktprofilen ikke bare er underkommunisert, men rett og slett utradert i de samme dokumentene. Det er stort byråkratisk håndverk, men absurd bruk av skattepenger, sier Blich.

Han synes også det er vanskelig å få til en debatt rundt kompetansesentrene i det politiske miljøet.

– Arbeiderpartiet hadde riktignok en merknad sist høst, der det ble ytret ønske om en evaluering av de regionale kompetansesentrene med hensyn til distriktseffekten. Dette forble en mindretallsmerknad. Det er trist, for samfunnet fortjener en ordentlig debatt rundt bruken av skattebetalernes penger, sier han.

– Fylkeskommunene bestemmer

Statssekretær Maria Jahrmann Bjerke kommenterer saken for Helse- og omsorgsdepartementet.

– Har etableringen av kompetansesentrene, og da særlig i de større byene, fungert etter intensjonen?

– Det er fylkeskommunene som i samarbeid har besluttet den geografiske plasseringen av kompetansesentret som de er medeier i. Fylkeskommunene har lagt til grunn at plassering i byer med betydelig befolkningsgrunnlag og god tilgang til offentlig kommunikasjon er viktig for tilbudet til pasientene i regionen. Det er også viktig for å kunne rekruttere forskere og være et fullverdig kompetansesenter med alle spesialiteter. Vi kommer til å gjøre en gjennomgang av kompetansesentrene, som vil gi oss mer kunnskap om etableringen har fungert etter intensjonen, sier Bjerke.

Pengebruken

– Carl Christian Blich mener sentrene i Oslo, Bergen og Stavanger bør nedlegges. Har departementet vurdert å gi kompetansesentrene en annen rolle eller legge dem ned? Er dette riktig bruk av penger?

– Den statlige finansieringen til kompetansesentrene går hovedsakelig til forskning og til faglig støtte og veiledning til tannklinikkene i fylkeskommunene, og til spesialistutdanning av tannleger. Dette kan sammenlignes med tilsvarende tilskudd til en rekke kompetansesentrene på andre tjenesteområder som er bygget opp de siste 15–20 årene, blant annet innen psykisk helse, rusfeltet og allmennmedisin, sier Bjerke.

Hun mener denne støtten er viktig for å for å sikre innbyggerne gode tannhelsetjenester.

– Spesialistvirksomheten er i all hovedsak finansiert av fylkeskommunene. Så vil regjeringen gjøre en samlet gjennomgang av sentrene for å se om de fungerer etter intensjonen, sier Bjerke.

Byråkratenes rolle

Blich mener at enkelte byråkrater i Helse- og omsorgsdepartementet har satt sin ære i å beholde og legge til rette for kompetansesentrene – for enhver pris. Kommentar til dette?

– Det er regjeringen og Stortinget som står til ansvar for de politiske beslutningene, og eventuell kritikk bør derfor rettes dit, svarer Bjerke.